

**П. І. ЧЕРВЯК
О. К. НАПРЄЄНКО
В. Д. МІШИЄВ**

**ІСТОРІЯ КАФЕДРИ
ПСИХІАТРІЇ ТА НАРКОЛОГІЇ
НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ**

**П. І. Червяк
О. К. Напрєєнко
В. Д. Мішиєв**

**ІСТОРІЯ КАФЕДРИ
ПСИХІАТРІЇ ТА НАРКОЛОГІЇ
НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ**

Київ
Видавництво «Фенікс»
2024

УДК 378.093.5:616.89](477) НМУ_ім._Богомольця(09)
I 90

Червяк П. І., Напрєєнко О. К., Мішиєв В. Д.

I 90 Історія кафедри психіатрії та наркології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця.— Київ: «Фенікс», 2024.— 88 с., іл.
ISBN 978-966-136-950-3

Книга містить інформацію про зародження та функціонування кафедри психіатрії та наркології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця упродовж усіх років існування. Висвітлено її роботу як навчального, наукового, організаційно-методичного та консультативного осередку. Подані біографічні довідки про співробітників кафедри, які творили її славу історію.

УДК 378.093.5:616.89](477) НМУ_ім._Богомольця(09)

ISBN 978-966-136-950-3

© Червяк П. І., 2024.
© Напрєєнко О. К., 2024.
© Мішиєв В. Д., 2024.
© ПП «Фенікс», 2024.

Тривалий час вищим навчальним закладом в Україні була Києво-Могилянська академія, яка була одним із провідних навчальних центрів України, а також Російської імперії. Але з часом, вона не могла задовольнити зростаючі потреби в освіті, зокрема, технічній, інженерній та військовій.

Упродовж другої половини XVIII століття було запропоновано кілька проектів з організації університету в Києві. У 1764 році такий проект був опрацьований українською старшиною на чолі з гетьманом України Кирилом Розумовським, в якому пропонувалось замість Києво-Могилянської академії заснувати в Києві університет у складі трьох факультетів: філософського, юридичного і медичного. У 1765 році щойно призначеним генерал-губернатором Малоросії П. О. Румянцевим-Задунайським був запропонований проект заснування університетів у Києві та Чернігові. У наступні роки українська знать неодноразово у своїх клопотаннях на ім'я російських царів, порушувало питання щодо організації університету, зокрема в Києві, Чернігові, Батурині, Переяславі, Сумах. Тільки у 1804 році за ініціативи та на кошти харківського дворянства був заснований Харківський університет.

1 травня 1832 року цар Микола I у запалі боротьби зі «сполыщенням» «Південно-Руського краю», після польського повстання 1830–1831 років, в якому активну участь взяли польські студенти Південно-Західного краю, видав указ про закриття Віленського Університету та Віленської Медико-Хірургічної Академії: *«Звертаючи безперервну увагу нашу на успіхи загального, дійсно-народного виховання в державі, визнали ми за благо переведення Волинського Ліцею із Кременця в Київ, перетворити вищезгаданий у вищий навчальний заклад з належним розповсюдженням і на твердих основах, переважно для мешканців Київської, Волинської і Подільської губерній, яких спадкова старанність на користь освіти зміцнить і на майбутній час добробут навчальних закладів того краю»*.

В Університеті Св. Володимира (заснованому 25 грудня 1833 року, відкритому 15 липня 1834 року), рішення про створення медичного факультету було прийняте у 1840 році – 28 квітня був опублікований відповідний царський указ, а 6 травня 1840 року міністр освіти С. С. Уваров запропонував Раді Університету Св. Володимира внести пропозицію *«...щодо запровадження при цьому університеті медичного факультету, і між іншим зайнятися розмірковуванням про розміщення всіх приладь його в новій університетській будівлі»*.

У зв'язку з відсутністю приміщення для розміщення медичного факультету, його відкриття було заплановано на 1842 рік – передбачалося закінчити будівництво головного університетського корпусу за проектом Вікентія Беретті. Але спалах епідемії і, у зв'язку з цим, велика потреба в лікарях спонукала С. С. Уварова в грудні 1840 року запропонувати адміністрації Університету Св. Володимира з початку 1841–1842 навчального року відкрити 1-й курс медичного факультету.

Попечителем Київського навчального округу Сергієм Давидовим було запропоновано зняти окреме приміщення для оренди медичним факультетом. Незабаром було знайдено триповерхову будівлю полковника Фреймана на вулиці Графській (нині – вулиця Лютеранська).

Університетський лікар, доктор медицини, колезький асесор Дольнер у рапорті ректору Університету Св. Володимира від 24 серпня 1840 року зазначає: *«Домовласник погоджується віддати в наймання власний будинок, який складається із трьох поверхів, одного нижнього кам'яного і двох дерев'яних – середнього і верхнього, з особливим до нього флігелем, конюшнями, сараями, криницею і садом для Університету Св. Володимира для розміщення в ньому анатомічного театру, кабінетів і казеннокоштных студентів у повне університетське розпорядження...».*

Перша будівля Медичного факультету Університету Св. Володимира.

Відповідно до Статуту 1842 року, який призначався виключно для Університету Св. Володимира, на медичному факультеті були засновані такі кафедри: 1) анатомії фізіологічної з мікрографією, 2) фізіології здорової людини, 3) фізіології хворої людини, або

патологічної фізіології з патологічною анатомією, 4) загальної терапії та лікарського «вещствословия» (описання зцілюючих рослин) з необхідними відомостями з токсикології та викладанням мінеральних вод і рецептури, 5) оперативної хірургії з хірургічною клінікою, 6) теоретичної хірургії з офтальмологією, 7) спеціальної терапії в повному об'ємі, 8) терапевтичної клініки з семіотикою, 9) акушерства теоретичного і практичного, викладання хвороб породіль та новонароджених, акушерської клініки, 10) державного медицинознавства, яке включало: а) судову медицину, б) медичну поліцію з гігієною, в) лікарське законодавство, тобто коротке викладання ходу справ, порядку служби та устрою медичного управління в державі, також відомості про цивільну службу та правознавство в необхідному для лікаря об'ємі, г) ветеринарна поліція з епізоотичними хворобами.

Формування кафедр та обрання професорів продовжувалось півтора року і тільки 7 травня 1843 року Рада Університету оголосила про остаточне утворення медичного факультету, про що було оголошено в газеті «Губернские Ведомости».

ОБЪЯВЛЕНИЕ.

Совѣтъ ИМПЕРАТОРСКАГО Университета

Св. Владимира снѣ объявляетъ, что въ снѣ

Университетѣ совершенно образовался Медицин-

скій Факультетъ и что въ снѣ могутъ испыты-

ваться лица, ищущія медицинскихъ званій и

степеней. Кіевъ, Мал дня 1843 года.

Оголошення в газеті
«Губернские Ведомости» про
остаточне утворення медичного
факультету Університету
Св. Володимира.

Необхідно зазначити, що, окрім медичного факультету Університету Св. Володимира, в Києві з часом створювалися і функціонували різні науково-навчальні заклади з підготовки

Наукове видання

П. І. Червяк
О. К. Напрееєнко
В. Д. Мішиєв

**ІСТОРІЯ КАФЕДРИ ПСИХІАТРІЇ ТА НАРКОЛОГІЇ
НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ**

Макет, опрацювання фотографій та верстка: *Січовик Я. І.*

Формат 84x108 ¹/₁₆. Ум. друк. арк. 7,15.
Тираж 200 прим. Зам. 24-002.

Віддруковано в друкарні ПП «Видавництво «Фенікс»
Св-во суб'єкта видавничої справи ДК № 271 від 07.12.2000 р.
03067, м. Київ, вул. Грушецька, 13Б
www.fenixprint.com.ua

ЧЕРВЯК Петро Іванович (нар. 27.08.1948 р.) — патологоанатом, енциклопедист, історик медицини, публіцист; народився в с. Стайки Кагарлицького району Київської області; медичну освіту здобув на лікувальному факультеті Львівського державного медичного інституту (1966–1972); у 1972–1973 рр. навчався в інтернаті за фахом «Патологічна анатомія» на базі Львівської обласної клінічної лікарні; з 1973 до 1976 року працював на посаді лікаря-патологоанатома Стрийської міської лікарні Львівської області; у 1976–1977 рр. — асистент кафедри патологічної анатомії Львівського медичного інституту; від 1977 до 1991 року працював у Київському НДІ клінічної та експериментальної хірургії (нині — Національний науковий центр хірургії та трансплантології імені О. О. Шалімова НАМН України) на посадах молодшого наукового співпрацівника (1977–1978), старшого наукового співпрацівника (1978–1979), завідувача (1979–1991) лабораторії патоморфології; одночасно за сумісництвом — лікар-патологоанатом та консультант з патологічної анатомії Київської міської клінічної лікарні № 6 «Медмістечко»; у 1978 році захистив кандидатську дисертацію «Деякі аспекти патоморфології і патогенезу посттромбофлебійного синдрому нижніх кінцівок», а в 1988 році — докторську дисертацію «Регенерація і структурні перебудови в ділянці анастомозів, які формуються при хірургічних втручаннях на шлунку»; від 1992 до 2008 року — начальник патологоанатомічного відділення Військово-медичного управління Служби безпеки України; професор (1995); у 1986–1988 рр. очолював патологоанатомічну службу м. Києва; з 1998 до 2009 р. — головний патологоанатом МОЗ України; головний редактор «Українського журналу патології», перший віце-президент Асоціації патологів України, голова Відділення медико-біологічних і хімічних наук Української академії наук; П. І. Червяк є автором понад 150 наукових публікацій; більшість його робіт мають пріоритетний характер, зокрема це стосується вивчення патоморфологічних змін в анастомозах шлунку і тонкої кишки, при післяопераційному панкреатиті, калькульозному холециститі, виразковій хворобі шлунку, стенозуючих захворюваннях великого сосочка дванадцятипалої кишки; вперше описана нова нозологічна форма — ліпідоз жовчного міхура; видані дві фундаментальні праці, присвячені опрацюванню сучасної української медичної термінології — «Російсько-український словник медичної термінології» (1996) та «Російсько-український медичний словник» (1997); за редакцією П. І. Червяка та в його співавторстві видано перший сучасний український підручник з патологічної анатомії для медичних вузів «Патологічна анатомія» (1997); вперше в історії медицини України підготував і видав «Медичну енциклопедію» (2001), яка містить біля 32000 статей з усіх галузей теоретичної і прикладної медицини та споріднених з медициною знань; у співавторстві з О. Пінчуком видав «Азбука українця — мова» (2001) та «Нариси з етно- та соціолінгвістики» (2005); у 2010 році вийшло друге, доповнене видання «Медична енциклопедія», яке містить біля 35 500 статей, а у 2012 році — третє доповнене видання, що містить понад 36000 статей; у 2012 році вийшла монографія «Патологічна анатомія України», яка містить дані про виникнення та розвиток патологічної анатомії в країнах Західної Європи, Російській імперії, Радянському Союзі та Україні; подана також характеристика стану патологоанатомічної служби в Україні; автор історичних розвідок: «Лікарня “Медмістечко”. Київська міська клінічна лікарня № 6. Хроніка поступу» (2013), «Кафедра патологічної анатомії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика» (2016), «Історія кафедри патологічної анатомії Національного медичного університету імені О. О. Богомольця» (2016), «Патоморфолог, історик медицини Сергій Микитович Старченко. До 100-річчя від дня народження» (2017), «Медицина України в персоналіях (біобібліографічний енциклопедичний довідник)» у 3-х томах (2019), «Медицина України та Польщі (поєднання долями)» (2021); автор низки публіцистичних праць, які вийшли в 2020 році: «До питання усвідомлення української ідентичності», «До концепції українського світу» та «Глибинна українська державність»; академік Української академії наук (з 1995 р.); дійсний член Міжнародної академії патології (від 1998 р.); професор (1996); Заслужений діяч науки і техніки України (1999); лауреат Премії Української академії наук (2004), Міжнародної премії імені Григорія Сковороди (2010), Всеукраїнської премії імені Бориса Грінченка (2013) та Премії імені Івана Нечуя-Левицького (2013).